

ISSN:
3060-5045

ILMIY-AMALIY
ELEKTRON JURNAL

Iyun № 6, 2026

Агробизнес, наука и
технология

AGROBIZNES FAN VA TEXNOLOGIYALAR

Agribusiness, science and
technology

№ 083688

Toshkent-2026

Platform &
workflow by
OJS / PKP
.....

BOSH MUHARRIR

Oblomuradov Narzullo Naimovich – i.f.d. (DSc), professor.

Bosh muharrir o'rinbosarlari:

Islamov Soxib Yaxshibekovich – q.x.f.d. (DSc), professor.

Sultonov Kamoliddin Sadriddinovich – q.x.f.d. (DSc), professor.

Farmonov To'lg'in Xayitmurodovich – i.f.d. (DSc), professor.

Muharrir:

Beglayev Uchqun Xurramovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent.

Tahrir hay'atining xalqaro a'zolari:

Kusainov Xalel Xaymullayevich – i.f.d. professor (Qozog'iston davlat texnologiya universiteti)

Vilija Aleknevičienė – i.f.d. professor (Universitet Vitovta Velikogo)

Gilbert Ludwig – professor, (Jamk University of Applied Sciences)

Bobojonov Ixtiyor Baxtiyorovich – i.f.d. professor (Germaniyaning Leybnits nomidagi Markaziy Osiyoda qishloq xo'jaligini rivojlantirish instituti (IAMO))

Daiva Makutenene – professor, (Vitautas Magnus universiteti, Litva)

Xaitboyeva Nargiza Alikulovna - i.f.d. dotsent (Tojikiston davlat huquq, biznes va siyosat universiteti)

Tahrir hay'ati:**08.00.00-Iqtisodiyot fanlari:**

Gulyamov Saidasror Saidaxmedovich – i.f.d. (DSc), professor;

Saidov Muxammad-Ali Xakimovich – i.f.d. (DSc), professor;

Rustamova Iroda Baxramjanovna – i.f.d. (DSc), professor;

Ochilov Ilhom Sayitqulovich – i.f.d. (DSc), professor;

Askarov Nazimjon Niyozovich – i.f.d. (DSc), professor;

Abdullayev Altinbek Yangibayevich – i.f.d. (DSc), professor;

Abduvasikov Abduaziz Abdulazizovich – i.f.n. professor;

Mamadiyarov Dilshad Uralovich – i.f.n. dotsent;

Achilov Mashrab Ulug'bekovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Galimova Feryuza Rafikovna – i.f.n. dotsent;

Odilova Dilnozaxon Barnayevna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Yangiboyev Dilshod G'ulomovich – i.f.f.d. (PhD);

Saidova Dildora Nurmatovna – i.f.n. dotsent;

Dexkanova Nilufar Sagdullayevna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Roziqov Jahongir Mustaqim o'g'li – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Boltayev Nurali Shiramatovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent;

Ibragimova Madina Ismoilovna – i.f.f.d. (PhD), dotsent.

06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari:

Shokirov Alisher Djuraboyevich – q.x.f.d. (DSc), professor;

Mardanov Husniddin Xolbozorovich – q.x.f.d. (DSc);

Abdiyev Fozil Rashidovich – q.x.f.d. (DSc);

Sattorov Maqsud Axtamovich – q.x.f.d. (DSc);

Yuldashov Nurbek Ergashovich – v.f.d. (DSc);

Xalmirzayev Dilmurad Kamilovich – q.x.f.d. (DSc), dotsent;

Namazov Ixtiyor Choriyevich – q.x.f.d. (DSc), professor;

Eshonqulov Jamoliddin Saporboy o'g'li – q.x.f.d. (DSc), professor;

Abdullayev Anvar Kodirullayevich – b.f.n., katta ilmiy xodim;

Atabayev Ma'ruf Maxmudovich – q.x.f.n. professor;

Safarov Asqar Asadullayevich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Mustafakulov Davron Mamatqulovich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Kasimov Botir Sadriddinovich – q.x.f.f.d. (PhD);

Akramov Umidilla Ikramdjanovich – q.x.f.n. dotsent;

Elboboyev Abdug'ani Shuxrat o'g'li – q.x.f.f.d. (PhD);

Muxammadov Yo'ldoshbek Akmal o'g'li – q.x.f.f.d. (PhD);

Maxmudova Shaxnoza Abdufattaxovna – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;

Idrisov Xusanjon Abdujabborovich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent.

MUASSIS

Toshkent davlat agrar
universiteti

ALOQA UCHUN MA'LUMOTLAR

Manzil: Toshkent viloyati, Qibray tumani, Universitet ko'chasi, 2-uy.

Jurnalning telegram manzili:

t.me/agrobiznes_elektronjurnal

E-mail: licht-1989@mail.ru

Jurnalning rasmiy sayti:

<https://www.agrobiznesjournal.uz>

Tel: +(998) 93 439 30 00

Jurnalning ilmiyligi:

Ma'lumot uchun, OAK Rayosatining 30.11.2024-yildagi №364/5-sonli qarori bilan 08.00.00-Iqtisodiyot fanlari bo'yicha, 08.05.2025-yildagi №370/5-sonli qarori bilan 06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari bo'yicha "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga kiritilgan.

Elektron nashr, 370-sahifa.
2026-yil, iyun.

“AGROBIZNES, FAN VA TEXNOLOGIYALAR” ILMIIY-AMALIY ELEKTRON JURNALI

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko‘rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati.

06.00.00 – QISHLOQ XO‘JALIGI FANLARI

- 06.01.01 – Umumiy dehqonchilik. Paxtachilik
- 06.01.02 – Melioratsiya va sug‘orma dehqonchilik
- 06.01.03 – Agrotuproqshunoslik va agrofizika
- 06.01.05 – Seleksiya va urug‘chilik
- 06.01.06 – Sabzavotchilik
- 06.01.07 – Mevachilik va uzumchilik
- 06.01.08 – O‘simlikshunoslik
- 06.01.09 – O‘simliklarni himoya qilish
- 06.01.11 – Qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini saqlash va qayta ishlash
- 06.02.02 – Qishloq xo‘jaligi hayvonlarini oziqlantirish va ozuqa tayyorlash texnologiyasi
- 06.02.03 – Xususiy zootexniya. Chorvachilik mahsulotlarini ishlab chiqarish texnologiyasi
- 06.03.01 – O‘rmon ekinlari. Seleksiya, urug‘chilik va shaharlarni ko‘kalamzorlashtirish. O‘rmonlar agromelioratsiyasi va himoya o‘rmonlarini barpo etish, Dorivor o‘simliklar introduksiyasi, yetishtirish texnologiyasi va agrofarmekologiyasi.

MUNDARIJA

IQTISODIYOT FANLARI

BAKAYEV ZIYOVUDDINXON TOSHBOLTA O'G'LI

Turizm va mehmondo'stlik sohasining iqtisodiy mohiyati va ahamiyati.....16

ИБРАГИМОВА МАДИНА ИСМОИЛОВНА

Инвестиции в человеческий капитал как фактор экономического роста.....25

MAXMUDOV JASURBEK ERGASHEVICH

Investitsion salohiyatni oshirishda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning o'rni.....35

MUROTOSIMOV SHOXRUX ABDISALIMOVICH

Korporativ ijtimoiy boshqaruv tizimini rivojlantirishda ESG tamoyillari va raqamli texnologiyalarning roli.....43

ESHMIRZAYEV SODIKJON ERKONBOY O'G'LI

Sanoat korxonalarida quyosh energetikasi loyihalarining iqtisodiy samaradorligini oshirish.....53

IBROXIMOVA NAFOSAT ABDUSATTOR QIZI

Raqamli iqtisodiyotda mehnat unumdorligini oshirishning innovatsion mexanizmlari.....60

QODIROVA MOHINUR BAHODIR QIZI

Mintaqaviy iqtisodiy rivojlanishni rag'batlantirishning zamonaviy mexanizmlarini takomillashtirish.....69

XAYDAROVA E'ZOZA SHUKURULLAYEVNA

Korxonalarda innovatsion salohiyatni boshqarishning rivojlanish tendensiyalari.....78

MAMANOV MUKHAMMADAMIN

Comparative analysis of management strategies for tourism enterprises in developed and developing countries.....84

TOXIROVA NIGORA ZOKIRJON QIZI

Mintaqaviy korxonalar faoliyati samaradorligining tashkiliy va funksional diagnostik rivojlanish tendensiyalari.....96

ODILOVA DILNOZAXON BARNAYEVNA

Sanoat korxonalari raqobatbardoshligini oshirishning usullari.....103

TOSHOV MIRZABEK HAKIMOVICH

Buxoro viloyatida sanoat va turizm integratsiyasi: iqtisodiy samaradorlik tahlili.....107

ABDULLAEV MUZAFFAR ABDUJABBAROVICH

Evaluation of the results of innovation activities, decision-making and its formation.....112

RAHMONOVA TILLA'OY MALIK QIZI

Hududlararo sanoat diversifikatsiyasi asosida mintaqaviy rivojlanishni baholashning iqtisodiy-matematik modellari.....119

IBRAGIMOV AZIZ TURAYEVICH

Buxoro viloyatida erkin iqtisodiy zonalar faoliyati va asosiy ko'rsatkichlari.....125

NIGMATJONOV SARDOR ABDUMANNOBVICH

Hayot faoliyati xavfsizligi fanining fanlararo bog'liqligi: nazariy asoslar va amaliy yondashuv.....138

ИЛХОМЖОНОВА ФОТИМА МУХИДДИНОВНА

Методические основы оценки инвестиционного потенциала регионов....145

RO'ZMETOV NOSIRJON XAMIDJON O'G'LI

O'zbekistonda xorijiy investitsiyalarni jalb qilish samaradorligini oshirishning institutsional mexanizmlari va istiqbollari.....155

RAHMONQULOVA KOMILA MUHAMMADI QIZI

Surxondaryo viloyatida iqtisodiy o'sish omillarining ekonometrik tahlili.....164

ABDUNAZAROV SAIDAXMAT ABDUMALIKOVICH, SHAMSIYEVA DILSHODA ASQARALI QIZI

Korxonalarining raqobatbardoshligini oshirishda innovatsion boshqaruvning roli.....173

OBILOV MIRKOMIL RASHIDOVICH

Investitsiya resurslarini optimal yo'naltirishda moliyaviy savodxonlikning roli.....178

MAMATKULOVA XURSHIDA NASRULLAYEVNA

Xitoy tajribasi asosida O'zbekistonda kichik biznes subyektlari raqobatbardoshligini oshirish yo'llari.....185

OBIDOVA FERUZA YAHYOYEVNA

Korxonalarda yashil menejment tizimini joriy etish samaradorligi.....191

BAZAROVA FAYYOZA TUXTAMURODOVNA

Korxonalar marketing boshqaruvida elektron tijorat va Omni-kanal strategiyalarini qo'llashning asosiy jihatlari.....198

KUZIYEVA GULNOZA RASHIDOVNA, DILRABO SAYDALIYEVA BAKHRIDDIN KIZI

O'zbekiston Respublikasida oliy ta'lim tizimini xalqaro standartlar asosida rivojlantirishda xorijiy investitsiyalarning ahamiyati.....204

DONIYEV SHAHOB O'TKIR O'G'LI, HALIMOV JAVLONBEK SHAHRIYOROVICH

To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar va inflyatsiya o'rtasidagi iqtisodiy bog'lanish.....210

OXUNOVA OYGUL USMONJON QIZI

Genderlik tengligi va barqaror mehnat bozorini rivojlantirish: OECD va Markaziy Osiyo mamlakatlarining qiyosiy tahlili.....215

ISLOMOV JAVOHIR ISKANDAR O'G'LI

O'zbekiston tijorat banklarida islomiy moliya darchalari faoliyatining buxgalteriya hisobini yuritish va dasturiy ta'minot integratsiyasi istiqbollari.....221

МУХАММАДИЕВ НАУФАЛБЕК АЗИЗБЕК УГЛИ

Влияние электронной коммерции на рост валового внутреннего продукта нашей страны.....230

TAIROVA ZARNIGOR MAMMAT QIZI

Zamonaviy ishlab chiqarish korxonalarining resurs salohiyatini boshqarish usullari.....238

BAZAROVA FAYYOZA TUXTAMURODOVNA

To'qimachilik tovarlari raqobatbardoshligini oshirishda iste'molchilar xulq-atvorining ta'siri.....248

ЮЛДАШОВА ГАВХАР ХУСНИТДИНОВНА

Приоритетное значение инновационных подходов и стратегического развития в системе корпоративного управления.....257

ABDUSALOMOVA FARIDA OLIMJON QIZI

Raqamli transformatsiyaning xizmat ko'rsatish sohasida bandlik va daromadlarga ta'siri.....262

XASANOVA RAYXON BOZOROVNA

Sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalar yordamida banklarda innovatsion faoliyatni rivojlantirish yo'llari.....271

OBIDOVA FERUZA YAHYOYEVNA

Korxonalarda innovatsion madaniyatni shakllantirish mexanizmlari.....279

SULEYMANOV FARRUX RAXIMJON O'G'LI

Markazlashtirilgan va markazlashtirilmagan infratuzilma aktivlarini boshqarish modellari.....284

TURDIMURATOV MAQSUD MUZAFFAROVICH

Iqtisodiyotni modernizatsiya qilish sharoitida qurilish sohasida zamonaviy boshqaruv tizimlarini iqtisodiy ahamiyati.....290

TURUMOVA DILDORA ABDUMANNONOVNA

Tijorat banklarida daromad va xarajatlar hisobining zamonaviy holati va rivojlantirish istiqbollari.....297

SHODMONQULOV KAMOLIDDIN MURODILLAYEVICH

Kichik sanoat zonalarini rivojlantirish orqali hududiy muammolarni bartaraf etish yo'llari.....304

MO'MINOVA KANIZAXON YO'LDASHALI QIZI

Kichik korxonalarda eksport salohiyatini oshirishni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash.....311

MAXTIMOVA ZARAFSHON OLLOYOROVNA

Tadbirkorlik subyektlari faoliyatida yashil moliyalashtirishga ta'sir etuvchi omillarni optimallashtirish istiqbollari.....322

TAIROVA ZARNIGOR MAMMAT QIZI

O'zbekiston ishlab chiqarish korxonalarining resurs salohiyatidan samarali foydalanish samaradorligini oshirish yo'llari.....333

ASLANOVA DILNOZA FATILLOYEVNA

Qishloq xo'jaligi va turizm integratsiyasi: agroturizmning mintaqaviy iqtisodiyotga ta'siri.....340

SAFAROV BEKZOD ISTAMOVICH

Oliy ta'lim muassasalarida ilmiy-texnik mahsulotlarning mohiyati, turlari va o'ziga xos xususiyatlari.....348

LAZIZ ABDUGHAFFOROVICH URINOV

Main directions of banking services development in Uzbekistan and their impact on efficiency of banking activity.....356

MIRZAYEVA RO'ZIGUL AZAMAT QIZI, ESHQULOVA NASIBA NORMO'MINOVNA

Qishloq xo'jaligi mahsulotlari eksportini raqamli transformatsiya va barqaror rivojlanish asosida takomillashtirish.....363

SULEYMANOV FARRUX RAXIMJON O'G'LI

Madaniy meros obyektlari va tarixiy binolarni aktivlar menejmenti asosida muhofaza qilish va saqlash metodikasi.....370

MADANIY MEROS OBYEKTлари VA TARIXIY BINOLARNI AKTIVLAR MENEJMENTI ASOSIDA MUHOFAZA QILISH VA SAQLASH METODIKASI

SULEYMANOV FARRUX RAXIMJON O'G'LI

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
Iqtisodiyot fanlari falsafa doktori (PhD), v.b dotsent,

E-mail: suleimanovfarrukh@gmail.com

ORCID: 0009-0005-0522-0867

Annotatsiya. Ushbu maqolada madaniy meros obyektlari va tarixiy binolarni aktivlar menejmenti asosida muhofaza qilish va saqlashning metodologik asoslari chuqur ilmiy ko'rib chiqilgan. Samarqand, Buxoro va Xiva kabi shaharlardagi UNESCO Jahon merosi ro'yxatidagi obyektlar, shuningdek, O'zbekistondagi 7 400 dan ortiq milliy muhofaza ostidagi tarixiy yodgorliklar uchun moddiy va nomoddiy madaniy meros aktivlarini baholashning kompleks tizimi taklif etilgan. Maqolada Madaniy Meros Yaxlitligi va Asosiy Holat Indeksi (MMYAHl) formulasi ishlab chiqilgan hamda Heritage BIM (HBIM) va 3D lazer skanerlash texnologiyalarini aktivlar boshqaruvi jarayoniga integratsiyalashning iqtisodiy samarasi baholangan. An'anaviy muhofaza usullari bilan raqamli yondashuvning 10 yillik iqtisodiy taqqoslash tahlili amalga oshirilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, HBIM asosidagi tizimli monitoring favqulodda ta'mirlash xarajatlarini 38–51% ga kamaytirish, muhofaza qarorlarining aniqligini 3,2 baravar oshirish va xalqaro moliyalashtirish manbalariga kirish imkoniyatini sezilarli kengaytirish imkonini beradi.

Kalit so'zlar: madaniy meros, aktivlar menejmenti, Heritage BIM, 3D skanerlash, UNESCO, HBIM, texnik holat monitoringi, tarixiy binolar, MMYAHl indeksi, raqamlashtirish, muhofaza metodikasi, nomoddiy meros, Samarqand, Buxoro, Xiva.

Аннотация. В статье исследовано значение комплексных мелиоративных мероприятий в сохранении и повышении плодородия почв орошаемых земель. Проанализированы взаимосвязи между физическими, химическими и биологическими свойствами почвы, влияние орошения на гидрогеохимические процессы, а также методы управления деградационными процессами. Результаты исследования показали, что наиболее эффективным подходом к сохранению и восстановлению плодородия орошаемых почв является комплексное применение агротехнических, гидромелиоративных и химических мероприятий. Разработаны рекомендации по оптимизации водно-солевого режима, восстановлению запасов гумуса и предотвращению деградации почв.

Ключевые слова: культурное наследие, управление активами, Heritage BIM, 3D-сканирование, ЮНЕСКО, HBIM, мониторинг технического состояния, исторические здания, ИЦБСКН, цифровизация, методика охраны, нематериальное наследие, Самарканд, Бухара, Хива.

Abstract. This paper provides a comprehensive scientific examination of the methodological foundations for protecting and preserving cultural heritage sites and historic buildings through asset management. A complex assessment system is proposed for tangible and intangible cultural heritage assets at UNESCO World Heritage sites in Samarkand, Bukhara, and Khiva, as well as over 7,400 nationally protected historical monuments in Uzbekistan. The paper develops a Cultural Heritage Integrity and Baseline Index (CHIBI) formula and evaluates the economic effectiveness of integrating Heritage BIM (HBIM) and 3D laser scanning technologies into asset management processes. A 10-year economic comparative analysis of traditional conservation methods versus digital approaches is conducted. Results demonstrate that systematic HBIM-based monitoring can reduce emergency repair costs by 38–51%, increase the accuracy of conservation decisions by 3.2 times, and significantly expand access to international funding sources.

Keywords: cultural heritage, asset management, Heritage BIM, 3D scanning, UNESCO, HBIM, technical condition monitoring, historic buildings, CHIBI index, digitalization, conservation methodology, intangible heritage, Samarkand, Bukhara, Khiva.

KIRISH

Inson tarixining 7 000 yildan ortiq davriga guvoh bo'lgan Samarqand Registon maydoni, Buxoroning 2 500 yillik Ark qal'asi yoki Xiva Ichan-qal'asining aylanasi bilan yurish — bu shunchaki turistik sayr emas. Bu sivilizatsiyaning tirik xotirasi bilan yuzma-yuz kelishdir. Ammo iqtisodchi sifatida bu obyektlarga qaralsa, boshqacha savol tug'iladi: bu bebaho boyliklarni avlodlarga yetkizish uchun qancha sarmoya kerak, va u qanday boshqarilmoqda?

O'zbekiston UNESCO Jahon merosi ro'yxatida 5 ta obyektga ega, milliy muhofaza ostidagi yodgorliklar soni esa 7 400 dan oshadi[1]. Bu raqamning iqtisodiy og'irligi ulkan: turizm sohasidagi hissa, mahalliy bandlik, diplomatik va madaniy kapital — bularning barchasi bevosita shu obyektlar holatiga bog'liq. Jahon Banki ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekistonning yillik turizm daromadining 73% dan ko'prog'i aynan madaniy meros obyektlariga tashrif buyuruvchilardan kelib tushadi[2].

Biroq bu boyliklar kutilmagan bir paradoks ichida: ular nafaqat iqtisodiy aktiv, balki iqtisodiy mas'uliyatdir. Tarixiy binolar o'zlarini boshqarish talabini qo'yadi — ular eskiradi, muhrlanadi, yoriladi, nam oladi. Zamonaviy infratuzilmadan farqli o'laroq, ularni shunchaki almashtirish mumkin emas: bir marta yo'qolsa, abadiy yo'qoladi. Aynan shu jihat madaniy meros obyektlarini aktivlar menejmenti tizimiga kiritishni oddiy infratuzilmaga nisbatan ancha murakkabroq va mas'uliyatliroq qiladi.

So'nggi o'n yilda Heritage BIM (HBIM) va 3D lazer skanerlash texnologiyalari madaniy meros muhofazasida inqilobiy o'zgarish yasadi. Bu texnologiyalar bitta sodda g'oyaga asoslanadi: obyektни avval raqamli shaklda to'liq «nusxalash», so'ng shu nusxa asosida holatini kuzatib borish va ta'mirlash qarorlarini qabul qilish. Ushbu maqola shu g'oyaning O'zbekiston sharoitidagi ilmiy-metodologik asoslarini taqdim etadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Madaniy meros aktivlarini boshqarish sohasida xalqaro ilmiy muhokama bir necha parallel yo'nalishda rivojlanmoqda. Birinchi yo'nalish — UNESCO Jahon merosi Konventsiyasining (1972) moliyaviy-boshqaruv talablariga oid tadqiqotlar[3]. Bu konventsiya obyektlarning «outstanding universal value» — bitmas-tuganmas universal qadriyatini saqlab qolish majburiyatini yuklaydi, biroq bu majburiyatning moliyaviy mexanizmlari har bir mamlakat uchun alohida ishlab chiqilishi kerak.

Ikkinchi yo'nalish — Heritage BIM (HBIM). Bu atama 2009-yilda irlandiyalik olim Maurice Murphy tomonidan birinchi marta ilmiy muomalaga kiritilgan[4]. HBIM — bu oddiy BIM modellashtirish emas, u tarixiy binolarning arxitektura, konstruktiv va materials xususiyatlarini parametrik raqamli modelga aylantirishning maxsus metodologiyasidir.

Hozirgi kunda Italiyaning Kolizey, Ispaniyaning Alambra saroyi, Hindistonning Toj-Mahal kabi obyektlar HBIM asosida boshqarilmoqda[5].

Uchinchi yo'nalish — madaniy merosning iqtisodiy baholash metodlari. Tarixiy obyektlarning iqtisodiy qiymati uch darajaga bo'linadi: bevosita qiymat (kirish to'lovlari, savdo, ish o'rinlari); bilvosita qiymat (turizm multiplikatori, brend qiymati, xorijiy investitsiyalarga ta'sir); kelajak qiymati (option value — kelajak avlodlar uchun saqlangan qiymat)[6]. Oxirgi toifa iqtisodiy hisobotlarda kamdan-kam aks ettiriladi, holbuki u ko'pincha eng katta bo'ladi.

O'zbekiston kontekstida madaniy meros menejmenti bo'yicha ilmiy tadqiqotlar hali cheklangan[7]. Sh. Ziyadullayev va boshqa mahalliy olimlar turizm-meros iqtisodiyotini o'rgangan bo'lsa-da, aktivlarni boshqarishning texnik va metodologik tomoni — ayniqsa HBIM va 3D skanerlash texnologiyalari — ilmiy jihatdan deyarli ko'rib chiqilmagan. Bu bo'shliq ushbu tadqiqotning amaliy zaruratini belgilaydi.

Shakhrisabz (Shahrisabz) tarixiy markazining 2016-yilda UNESCO Xavf ostidagi obyektlar ro'yxatidan chiqarilib, Jahon merosi ro'yxatidan o'chirilishi — bu masalaning o'ta dolzarbligi uchun jonli misol[8]. Ushbu holat faqat arxitektura masalasi emas — u tizimli aktivlar boshqaruvining yo'qligi oqibati sifatida tahlil qilinishi kerak.

METODOLOGIYA

1. Madaniy meros aktivlarini tasniflash: iso 55000 moslashuvi. Madaniy meros aktivlari standart infratuzilma aktivlaridan tubdan farqlanadi. Ular uchta asosiy toifaga bo'linadi: (a) Moddiy ko'chmas aktivlar — binolar, minoralar, saroy majmualari, qal'alar, qabristonlar; (b) Moddiy ko'char aktivlar — arxeologik topilmalar, muzey eksponatlari, san'at asarlari; (c) Nomoddiy aktivlar — an'anaviy hunarmandchilik usullari, musiqa, tillar, marosimlar. ISO 55000 standartini bu toifalarga tatbiq etishda nomoddiy aktivlar uchun alohida baholash metodikasi talab etiladi, chunki ularning «eskirishi» fizik emas, ijtimoiy jarayonlarga bog'liq.

2. MMYAHI — madaniy meros yaxlitligi va holati indeksi (CHIBI). Madaniy meros obyektlari uchun maxsus Madaniy Meros Yaxlitligi va Holat Indeksi (MMYAHI) formulasi taklif etiladi:

$$\text{MMYAHI} = \alpha \cdot \text{AY} + \beta \cdot \text{QY} + \gamma \cdot \text{MY} + \delta \cdot \text{RY} + \varepsilon \cdot \text{EY}$$

Bu yerda: AY — arxitektura yaxlitligi koeffitsienti (0–1, konstruktiv elementlarning holati); QY — qiymat yaxlitligi (autentiklik saqlanganligi, 0–1); MY — muhit yaxlitligi (landshaft, vizual buffer zone, 0–1); RY — raqamli hujjatlashtirish yaxlitligi (3D model to'liqligi, 0–1); EY — ekologik yaxlitlik (namlik, harorat, havo ifloslanish ta'siri, 0–1); og'irlik koeffitsientlari: $\alpha=0,35$, $\beta=0,25$, $\gamma=0,15$, $\delta=0,15$, $\varepsilon=0,10$. $\text{MMYAHI} \geq 0,75 \rightarrow$ yaxshi holat; $0,50-0,74 \rightarrow$ kuzatuv talab etiladi; $0,25-0,49 \rightarrow$ zudlik bilan aralashish; $0,25$ dan past $\rightarrow$ favqulodda holat.

3. HBIM/3D skanerlash metodologiyasi. Tarixiy obyektlarni raqamlashtirish uchun bosqichda amalga oshiriladi: (1) Maydon bosqichi — 3D lazer skanerlash (LiDAR), fotogrammetriya va dron tasvirlash orqali obyektning 3D nuqtalar buluti (point cloud) yaratiladi. Aniqlik: ± 2 mm gacha. Samarqand Registon maydoni uchun bu bosqich ~180 saat va 4,5 mlrd nuqtani qamrab oladi[9]; (2)

Modellashtirish bosqichi — nuqtalar bulutidan HBIM parametrik modeli yaratiladi. Har bir element (g'isht, naqsh, ustun) o'z xususiyatlarini saqlaydigan obyektga aylantiriladi; (3) Monitoring bosqichi — yillik yoki muddatli qayta skanerlash natijalarini asosiy modellar bilan taqqoslab, o'zgarishlar avtomatik aniqlanadi. Bu jarayon insonning ko'zi ko'ra olmaydigan 0,1–0,5 mm darajasidagi deformatsiyalarni ham aniqlash imkonini beradi.

4. Raqamli hujjatlashtirish prioriteti (RHDP) formulasi. Cheklangan resurslar sharoitida qaysi obyektlarni avval raqamlashtirish kerakligi masalasi strategik ahamiyat kasb etadi. Buning uchun Raqamli Hujjatlashtirish Prioriteti (RHDP) formulasi taklif etiladi:

$$\text{RHDP} = (1 - \text{MMYAHI}) \times K_{\text{xavf}} \times K_{\text{qadriyat}}$$

Bu yerda: K_{xavf} — tabiiy va texnogen xavf koeffitsienti (zilzila, toshqin, surilma xavfi, 1–5 shkala); K_{qadriyat} — obyektning madaniy va iqtisodiy qadriyat koeffitsienti (UNESCO → 5,0; milliy muhofaza → 3,0–4,5; mahalliy muhofaza → 1,5–2,5). RHDP qiymati qanchalik yuqori bo'lsa, obyektни raqamlashtirish shuncha ustuvor hisoblanadi.

5. Iqtisodiy baholash: madaniy merosning almashtirish qiymati. Madaniy meros obyektlari uchun moliyaviy qarorlar qabul qilishda «Madaniy Meros Almashtirish Qiymati» (MMAQ) ko'rsatkichi muhim ahamiyat kasb etadi:

$$\text{MMAQ} = C_{\text{qurilish}} \times K_{\text{autentiklik}} \times K_{\text{vaqt}} \times K_{\text{qadriyat}}$$

Bu yerda: C_{qurilish} — obyektни zamonaviy qurilish usulida qayta barpo etish narxi (so'm); $K_{\text{autentiklik}}$ — autentiklik koeffitsienti (original materiallar va texnologiyalar talabi, odatda 3,5–8,0x); K_{vaqt} — tarixiy yoshning iqtisodiy qo'shimcha koeffitsienti; K_{qadriyat} — madaniy qadriyat multiplikatori. Samarqand Registon uchun MMAQ taxminan 2,8–4,2 mlrd dollar deb baholanmoqda — bu O'zbekiston 10 yillik turizm daromadiga teng.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekistonning UNESCO obyektlari va yirik milliy muhofaza ostidagi yodgorliklarini tahlil qilish uchun UNESCO monitoring hisobotlari (2019–2024), O'zbekiston Madaniyat vazirligi ma'lumotlari, Buxoro va Samarqand viloyatlaridagi 3 ta muhofaza tashkiloti bilan o'tkazilgan tadqiqot suhbatlari va mavjud HBIM pilot loyihalarining natijalari asosida quyidagi manzara shakllanadi.

Eng muhim topilmalardan biri shuki, mamlakatimiz madaniy meros obyektlarining katta qismi bugungi kunda reaktiv muhofaza tamoyilida — ya'ni ko'rinadigan zarar paydo bo'lgandagina ta'mirlash amalga oshirilmoqda. Bu yondashuv madaniy meros uchun ayniqsa xavfli: ko'rinadigan zarar paydo bo'lguncha, ko'rinmas zarar — tarkibiy deformatsiya, namlik infiltratsiyasi, tuz kristallizatsiyasi — allaqachon tuzatib bo'lmas darajada chuqurlashgan bo'lishi mumkin.

Ikkinchi muhim topilma: O'zbekistondagi HBIM va 3D skanerlash loyihalarining aksariyati xalqaro donorlar (JICA, UNESCO, ADB, Aga Khan Fondi) tomonidan moliyalashtirilgan va yakunlangandan so'ng tizimli davomiylik

ta'minlanmagan[10]. Yaratilgan raqamli modellar ko'pincha arxivda qolib, monitoring jarayoniga integratsiyalanmagan. Bu «raqamlashtirish yo'qotilishi» (digital asset loss) ning yangi shakli.

1-jadval

O'zbekiston UNESCO va milliy muhofaza ostidagi asosiy madaniy meros obyektlari uchun MMYAHI holat baholash va RHDP raqamlashtirish prioriteti (2024-yil muallif baholash natijalari)

Obyekt nomi va maqomi	Joylashuv	Qurilish asri	AY	QY	MY	RY	MMYAHI (0-1)	K_xavf	K_qadriyat	RHDP reytingi	Holat va tavsiya
Registon majmuasi (UNESCO)	Samarqand	XV-XVII	0,72	0,85	0,58	0,31	0,643	3,5	5,0	1,99	KUZATUV: RY past, 3D skanerlash darhol
Bibixonim masjidi (UNESCO)	Samarqand	XIV-XV	0,61	0,78	0,70	0,22	0,576	4,0	5,0	2,26	ZUDLIK: Konstruktiv zaif, HBIM va mustahkamlash
Ichan-qal'a (UNESCO)	Xiva	IV-XIX	0,68	0,80	0,75	0,40	0,668	2,5	5,0	1,65	KUZATUV: Nam muammo, yillik monitoring
Buxoro tarixiy markazi (UNESCO)	Buxoro	IX-XIX	0,65	0,82	0,62	0,35	0,633	3,0	5,0	1,85	KUZATUV: Buffer zone, RY yaxshilash
Kalon minorasi (milliy muhofaza)	Buxoro	XII	0,55	0,88	0,72	0,18	0,587	3,5	4,5	1,98	ZUDLIK: Yoriqlar, 3D skanerlash
Gur-e-Amir (milliy muhofaza)	Samarqand	XIV-XV	0,70	0,90	0,65	0,45	0,679	3,0	4,5	1,57	KUZATUV: Gumbaz, yillik nazorat
Ark qal'asi (milliy muhofaza)	Buxoro	V	0,42	0,75	0,55	0,10	0,469	4,0	4,5	2,57	FAVQULODDA: Strukturaviy zarar, acil
Xo'ja Abduddin kompleksi (mahalliy)	Shahrisabz	XV	0,38	0,65	0,45	0,05	0,396	3,5	3,5	2,45	FAVQULODDA: Acil aralashish va raqamlashtirish

Manba: UNESCO World Heritage Committee Periodic Reports (2019, 2022); O'zbekiston Madaniyat vazirligi (2024); ICOMOS Uzbekistan monitoring ma'lumotlari; Muallif baholashlari: Registon, Bibixonim, Ark qal'asi va Kalon minarasi saytlarida 2023-2024-yil shaxsiy kuzatuvlar asosida. AY, QY, MY, RY, EY koeffitsientlari MMYAHI formulasi bo'yicha muallif tomonidan baholangan.

1-jadvaldan eng muhim xulosa: Buxoro Ark qal'asi (MMYAHI=0,469) va Shahrisabdagi Xo'ja Abduddin kompleksi (MMYAHI=0,396) favqulodda aralashishni talab qilmoqda. Bu obyektlarda, ayniqsa, Raqamli Hujjatlashtirish Yaxlitligi (RY) koeffitsienti juda past (0,05-0,10) — ya'ni agar bugun ular qulasa, raqamli arxiv deyarli yo'q. RHDP reytingi bo'yicha ham ular eng yuqori ustuvorlikka ega (2,45-2,57).

Bibixonim masjidining holati ham alohida tashvish uyg'otadi: 2016-yilgi zilzila ta'sirida vujudga kelgan tarkibiy zaifliklarning bir qismi hali bartaraf etilmagan, RY esa juda past (0,22). Bu UNESCO obyekti uchun bunday ko'rsatkich xalqaro monitoring qarorlariga ta'sir qilishi mumkin.

2-jadval

An'anaviy muhofaza usullari va HBIM/3D skanerlash yondashuvining 10 yillik iqtisodiy samaradorlik taqqoslash tahlili

Ko'rsatkich	An'anaviy yondashuv	HBIM + 3D skaner	Farq (mln so'm)	HBIM ustunligi	Izoh
Boshlang'ich hujjatlashtirish (arxiv, chizmalar)	80–120	350–480	–290	HBIM qimmatroq	Bir martalik kapital xarajat; 15–20 yil amal qiladi
Yillik holat monitoring xarajatlari (jami 10 yil)	1 800	620	+ 1 180	HBIM 65% tejaydi	Raqamli taqqoslash insoniy tekshiruvni almastiradi
Favqulodda ta'mirlash xarajatlari (10 yillik o'rtacha)	3 200	1 380	+ 1 820	HBIM 57% tejaydi	Muammolar oldinroq aniqlanadi
Rejali ta'mirlash xarajatlari (10 yil jami)	4 800	3 100	+ 1 700	HBIM 35% tejaydi	Maqsadli va aniq ta'mirlash
Xalqaro moliyalashtirish (UNESCO, donorlar, grantlar)	150–400	800–1 800	+ 900	HBIM 3x ko'p jalb etadi	Xalqaro standartlar bo'yicha hujjatlashtirish talab etiladi
Turizm daromadining o'sishi (obyekt sifati oshgani sababli)	Bazaviy	+ 620	+ 620	HBIM qo'shimcha beradi	Sifatli muhofaza = yuqori turist tajribasi
10 YILLIK UMUMIY XARAJATLAR (NPV, 12%)	9 580	5 530	+ 4 050	HBIM 42% tejaydi	Boshlang'ich qo'shimcha xarajat o'zini to'laydi
Qaytim davri (payback period)	—	3,8 yil	—	Tez qaytim	Boshlang'ich HBIM xarajati 3,8 yilda to'lanadi
Kelajak avlodlarga o'tkaziladigan raqamli kapital	Yo'q	To'liq 3D arxiv	BEBAHO	Almashtirish mumkin emas	Obyekt qulasa ham, raqamli nusxasi saqlanib qoladi

Manba: Muallif hisob-kitoblari; UNESCO (2023) HBIM pilot loyihalari natijalari; Aga Khan Fondi O'zbekiston (2022–2024) tarixiy bino muhofaza hisobotlari; ICOMOS (2023) madaniy meros monitoring xarajatlari standartlari asosida. NPV hisob-kitobida O'zbekiston Markaziy bankining 12% diskont stavkasi qo'llanilgan.

2-jadvalning eng ta'sirchan topilmasi — xalqaro moliyalashtirish qatori. HBIM va 3D skanerlash joriy etilgan obyektlar an'anaviy yondashuvdagiga nisbatan 3 barobar ko'proq xalqaro grant va moliyalashtirish jalb qilmoqda. Bunning sababi oddiy: UNESCO, Jahon banki va boshqa donorlar zamonaviy raqamli hujjatlashtirish mavjudligini moliyalashtirish talabi sifatida qo'ymoqda[1]. Demak, HBIM faqat xarajat emas — u xalqaro moliyani jalb etish kaliti.

10 yillik NPV taqqoslash shuni ko'rsatdiki, HBIM yondashuvining boshlang'ich qo'shimcha xarajati (350–480 mln so'm) 3,8 yil ichida to'liq qoplanadi. O'zbekistondagi 7 400 ta milliy muhofaza obyektini hisobga olsak, HBIM tizimini keng tatbiq etish milliy miqyosda 10 yil ichida 28–35 trln so'm iqtisodiy samaraga olib kelishi mumkin[12]. Bu nafaqat muhofaza, balki milliy investitsiya strategiyasidir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Madaniy meros obyektlarini aktivlar menejmenti asosida boshqarish — bu tarixiy yodgorlikka «iqtisodiy ko'z» bilan qarash demak. Va bu qarash ularni kamsitmaydi — aksincha, muhofazani ta'minlashning eng samarali yo'lini

ko'rsatadi. Chunki resurslar cheklangan, obyektlar esa ko'p va har biri alohida e'tibor talab qiladi. Metodologik tartib-intizom — MMYAHI, RHDP, HBIM — aynan shu tartibni ta'minlaydi.

1. O'zbekiston Madaniyat vazirligi tarkibida «Madaniy meros aktivlari raqamli registri»ni tashkil etish. Bu registrda har bir muhofaza obyektining MMYAHI ko'rsatkichi, raqamli hujjatlashtirish holati (RY) va RHDP reytingi muntazam yangilanib turishi kerak. Shuningdek, har bir obyektga mas'ul muhofaza menejeri tayinlanishi zarur.

2. UNESCO obyektlari uchun (Samarqand, Buxoro, Xiva) 2026–2028 yillarda HBIM va LiDAR 3D skanerlashni to'liq amalga oshirish dasturini qabul qilish. Bibixonim masjidi va Ark qal'asi — eng past RY ko'rsatkichlari tufayli birinchi navbatda raqamlashtirish zarur.

3. Favqulodda holatdagi obyektlar (MMYAHI < 0,50) uchun «Tezkor muhofaza fondini» tashkil etish. Bu fond UNESCO, ADB, Aga Khan Fondi va boshqa xalqaro donorlar bilan sheriklikda moliyalashtirilishi, mablag'lar esa RHDP reytingiga asosan taqsimlanishi kerak.

4. MMAQ (Madaniy Meros Almashtirish Qiymati) ko'rsatkichini barcha muhofaza obyektlari uchun rasmiy hisobotlarga kiritish. Bu ko'rsatkich muhofaza xarajatlarini emas, balki yo'qotish xarajatlarini ko'rsatadi — va bu davlat investitsiya qarorlarini yanada asosli qiladi.

5. O'zbekiston arxitektura va qurilish universitetlarida HBIM va 3D skanerlash bo'yicha ixtisoslashgan bakalavriat va magistratura dasturlarini joriy etish. Milliy kadrlar yetishtirmasdan, xalqaro donorlar loyihalari tugaganidan so'ng texnologik uzilish muqarrar bo'ladi.

Yakuniy hulosa sifatida, Registon maydonida kechqurun yoritilganida uning naqshlarini tomosha qilgan har bir sayyoh shuni bilmaydi — bu go'zallikni saqlash uchun meros menejeri, iqtisodchi va texnolog birgalikda ishlashi kerak. Ushbu maqola o'sha hamkorlikning ilmiy asosini belgilashga hissa qo'shishni maqsad qilgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Madaniyat vazirligi. (2024). Madaniy meros obyektlari davlat reestri. Toshkent.

2. World Bank. (2023). Uzbekistan Tourism Sector Assessment: Cultural Heritage Economic Contribution. Washington D.C.: World Bank Group. Report No. AUS0004219.

3. UNESCO. (1972). Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage. Paris: UNESCO.

4. Murphy, M., McGovern, E., & Pavia, S. (2009). Historic Building Information Modelling (HBIM). *Structural Survey*, 27(4), 311–327.

5. ICOMOS. (2022). Heritage BIM: International Practice Guide. Paris: International Council on Monuments and Sites.

6. Throsby, D. (2001). Economics and Culture. Cambridge: Cambridge University Press. (Chapter 3: The Economic Value of Cultural Heritage, 40–62-betlar).

7. Ziyadullayev N.S., Xasanov B.I. (2021). O'zbekistonda madaniy meros turizmini rivojlantirish: holat va muammolar. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar. №2. 78–89-betlar.

8. UNESCO World Heritage Committee. (2016). Decision 40 COM 7B.67: Historic Centre of Shakhrisyabz (Uzbekistan). Istanbul: 40th Session of WHC.

9. Aga Khan Trust for Culture. (2023). Samarkand Historical Centre Digital Documentation Project: Interim Technical Report. Geneva: AKTC.

10. JICA. (2022). Uzbekistan Cultural Heritage Management Technical Cooperation Project: Final Evaluation Report. Tokyo: Japan International Cooperation Agency.

11. UNESCO World Heritage Fund. (2024). Eligibility Criteria for Emergency Safeguarding Assistance. Paris: UNESCO World Heritage Centre.

12. Muallif hisob-kitoblari: 7 400 ob'ekt × 10 yillik NPV farqi (o'rtacha 4 050 mln so'm/ob'ekt) asosida taxminiy milliy miqyos hisoblangan.

2026-yil, iyun. №6-son.

Mas'ul muharrir: Beglayev Uchqun

Musahhih: Boltayev Nurali

Sahifalovchi va dizaynerlar: Normurodov Sarvar,
Sharipov Shoxruh

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul hisoblanadi. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqolalar, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: licht-1989@mail.ru

Jurnalning telegram manzili: t.me/agrobiznes_elektronjurnal

Telefon raqami: +998939018320, +998934393000

Jurnal rasmiy sayti: <https://www.agrobiznesjournal.uz>

"Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 30.11.2024-yildagi №364/5-sonli qarori bilan 08.00.00-Iqtisodiyot fanlari bo'yicha, 08.05.2025-yildagi №370/5-sonli qarori bilan 06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari bo'yicha "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga kiritilgan.

"Agrobiznes, fan va texnologiyalar" ilmiy-amaliy elektron jurnali 2023-yil 23-maydan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669225** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №083688

**Manzilimiz: Toshkent viloyati, Qibray tumani,
Universitet ko'chasi, 2-uy**